

Turvapaikanhakijat oikeusavun asiakkaina Kohti yhdenvertaisia ja laadukkaita oikeusapupalveluita

Lepola Outi erikoistutkija, Siirtolaisuusinstituutti

Turvapaikanhakijoiden oikeusavun saatavuus ja laatu

Tässä selvityksessä on tarkasteltu turvapaikanhakijoiden asemaa oikeusavun asiakkaina. Turvapaikanhakijoiden oikeutta hallintovaiheen oikeusapuun rajoitettiin vuonna 2016 hakijamäärän kasvun aiheuttamaan resurssipulaan vedoten.

Selvityksen tavoitteena on ollut kerätä ja analysoida tietoa oikeusavun lainsäädännöllisten ja toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vaikutuksista turvapaikanhakijoiden oikeusavun saatavuuteen ja laatuun sekä heille tarjotun oikeusavun nykytilasta. Selvityksessä on kerätty laaja haastattelu- ja kyselyaineisto turvapaikanhakijoilta, turvapaikkaprosessin toimijatahoilta ja asiantuntijoilta.

Selvityksen johtopäätöksenä ehdotetaan seuraavia toimenpiteitä:

- Oikeusavun saaminen heti turvapaikkahakemuksen jättämisen jälkeen on turvattava. Eri viranomaisten ja avustajien käsitystä siitä, mitä hallintovaiheen oikeusapu pitää sisällään olisi syytä yhtenäistää.
- Maahanmuuttoviraston ja oikeusministeriön tulisi yhdessä luoda menettely, joka takaa oikeusavun saamisen ennen puhuttelua ja tarvittaessa sen aikana. Avustajan kynnys osallistua puhutteluun ei saisi olla liian korkealla.
- Turvapaikka-asioita hoitavien avustajien riittävä määrä on turvattava. Julkisten oikeusaputoimistojen resurssien lisäksi on huolehdittava siitä, että myös yksityiset lakimiehet ovat edelleen halukkaita avustamaan turvapaikanhakijoita.
- On kehitettävä nykyistä tehokkaampia keinoja turvapaikanhakijoita avustavien lakimiesten pätevyyden ja huolellisuuden varmistamiseen.
- Valitusajat hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen on palautettava normaalipituisiksi. Niiden lyhentäminen on vaikeuttanut valitusten tekemistä turvapaikkapäätöksistä ja vaarantanut turvapaikanhakijoiden oikeusturvan.

TURVAPAIKANHAKIJAT OIKEUSAVUN ASIAKKAINA

Tässä selvityksessä on tarkasteltu turvapaikanhakijoiden asemaa oikeusavun asiakkaina. Oikeusturvalla on korostunut merkitys turvapaikkapäätöksissä, koska virheellisillä kielteisillä päätöksillä voi olla kohtalokkaita seurauksia lähtömaahansa käännetyille turvapaikanhakijoille ja valtio voi syyllistyä palautuskiellon rikkomiseen.¹

Turvapaikanhakijat ovat hakemuksensa käsittelyn aikana erityisen kipeästi oikeusavustajan tarpeessa, koska eivät tunne suomalaista hallinto- ja oikeusjärjestelmää eivätkä osaa suomen tai ruotsin kieltä. Turvapaikanhakijat ovatkin saaneet oikeusapua sekä hallinto- että valitusvaiheessa.

Vuonna 2016 heidän oikeuttaan hallintovaiheen oikeusapuun rajoitettiin turvapaikanhakijoiden määrän kasvun aiheuttamaan resurssipulaan vedoten. Hallintovaiheen oikeusapu säädettiin pääsääntöisesti julkisten oikeusavustajien tehtäväksi, kun sitä aiemmin olivat antaneet pääasiassa yksityiset avustajat ja pisimpään Pakolaisneuvonta. Samalla avustajan osallistumista maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluun rajoitettiin: siihen saa oikeusapua vain, jos avustajan läsnäolo on erityisen painavista syistä tarpeen tai hakija on ilman huoltajaa oleva alaikäinen.

Valitusvaiheessa oikeusapua voivat edelleen antaa myös yksityiset avustajat. Heille maksettaviin palkkioihin tehtiin kuitenkin muutos, jonka mukaan turvapaikka-asioissa sovelletaan oikeusavun normaalin tunti-laskutuksen sijasta asiakkoittaisia palkkioita, joiden arvioitiin vastaavan suuruudeltaan aiemmin maksettujen palkkioiden keskitasoa. Valitusten osalta huomattava muutos oli, että valitusaikoja lyhennettiin turvapaikka-asioissa hallintolainkäyttölaissa määritellyä 30 päivää lyhyemmäksi.

Vuonna 2016 tehdyt muutokset ovat herättäneet huolta siitä, onko turvapaikanhakijoiden saama oikeusapu riittävää ja laadukasta (Perustuslakivaliokunta 2016). Tilanteeseen on kiinnitetty huomiota niin julkisessa keskustelussa kuin maahanmuuton ministeriryhmässä. Oikeusministeriö on painottanut muutosten oikeusturvavaikutusten seurannan tärkeyttä (Oikeusministeriö 2017c; ks. myös Oikeusministeriö 2012b, 25–26).

Tämän selvityksen tavoitteena on ollut kerätä ja analysoida tietoa oikeusavun lainsäädännöllisten ja toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vaikutuksista turvapaikanhakijoiden oikeusavun saatavuuteen ja laatuun sekä heille tarjotun oikeusavun nykytilasta.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Selvitys perustuu laajaan tutkimusaineistoon. Hankkeen aikana on haastateltu niin turvapaikanhakijoita (n=46) kuin turvapaikkaprosessin muita osallisia ja keskeisiä asiantuntijoita (n=48). Lisäksi on tehty kysely asianajajaliiton jäsenille yhteistyössä Asianajajaliiton kanssa (76 vastausta) ja julkisille oikeusaputoimistoille (20 vastausta). Näiden ohella selvitystä varten on saatu tilasto- ja rekisteriaineistoa oikeusministeriöltä sekä taustamateriaalia haastatelluilta tahoilta.

Haastatellut turvapaikanhakijat on tavoitettu haastattelijoiden omien ja Siirtolaisuusinstituutin verkostojen, vastaanottokeskusten ja oikeusrekisterikeskuksen tietokannan kautta. He muodostavat monipuolisen joukon prosessin eri vaiheissa olevia, eri tahoilta ja eri puolilla Suo-

¹ Palautuskielto: "Ketään ei saa käännättää, karkottaa tai pääsyn epäämisen seurauksena palauttaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle." (Ulkomaalaislain 147 §; Geneven pakolaissopimus 33 art.)

mea oikeusapua saaneita henkilöitä. He ovat tulleet Suomeen yleisimmistä lähtömaista Irakista, Afganistanista ja Somaliasta, ja tutkimusavustajat ovat tehneet haastattelut heidän äidinkielellään.

Asiantuntijoina ja osallisina on haastateltu turvapaikanhakijoiden oikeusavusta vastaavia tai sen suhteen erityisen kokeneita henkilöitä oikeusaputoimistoissa ja yksityisissä lakiasiantomistoissa, maahanmuuttovirastossa, hallinto-oikeuksissa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja vastaanottokeskuksissa, sekä valvovien elinten ja järjestöjen edustajia, vapaaehtoisia tukihenkilöitä ja alaikäisten edustajia.

Haastattelut on toteutettu laadullisina teemahaastatteluina. Ne on tallennettu äänitiedostoina ja haastatteluissa on tehty muistiinpanoja. Turvapaikanhakijoiden haastattelujen sisältö on raportoitu vastaavalle tutkijalle strukturoidulla lomakkeella suomeksi tai englanniksi.

Tässä väliraportissa käsitellään toimeksiannon ja tutkijan oman näkemyksen mukaan aihepiirin keskeisimpiä teemoja. Haastatteluissa esiin tuotuja kokemuksia ja näkemyksiä esitellään tasapuolisesti. Niiden pohjalta tutkija on muodostanut johtopäätökset ja suositukset, jotka ovat hänen omiaan.

Tutkimuksen tulokset

Oikeusavustajien laatu vaihtelee

Turvapaikanhakijoille antavat oikeusapua julkiset oikeusavustajat, asianajajat ja lupalakimiehet. Pisin kokemus turvapaikanhakijoiden avustamisesta, 1990-luvulta alkaen, on muutamilla Pakolaisneuvonnan ja yksityisten toimistojen lakimiehillä. Julkiset oikeusavustajat ovat hoitaneet turvapaikka-asioita merkittävässä määrin vuodesta 2016 lähtien. Vuoden 2015 syksyllä, kun turvapaikanhakijoiden määrä moninkertaistui, avustajiksi tuli myös monia uusia yksityisiä avustajia.

Yksityiset avustajat hoitavat nykyään hallintovaiheen oikeusapua vain poikkeustapauksissa, silloin kun julkinen oikeusaputoimisto ei kiireen tai esteellisyyden vuoksi voi ottaa uutta turvapaikanhakijaa asiakkaakseen, tai kun heillä on vanhoja asiakkaita lakimuutosta edeltävältä ajalta.

KUVIO 1: Oikeusapupäätökset julkisille oikeusavustajille ja yksityisille avustajille 2015-2017

Kaikki tahot, jotka seuraavat oikeusavustajien toimintaa, niin maahanmuuttoviraston puhuttelijat, hallinto-oikeuksien tuomarit kuin turvapaikanhakijoiden tukihenkilötkin ovat yhtä mieltä siitä, että avustajien työn laatu vaihtelee suuresti ja että vaihtelu on yksilöllistä. Niin julkisissa oikeusavustajissa, asianajajissa kuin lupalakimiehissä on tehtävänsä kiitettävästi ja kehnosti hoitavia avustajia.

Selvityksessä haastatellut turvapaikanhakijat vahvistavat tätä kuvaa: heillä on hyviä ja huonoja kokemuksia niin julkisista kuin yksityisistäkin avustajista. Monilla heistä on kokemusta molemmista, sillä avustajan vaihtaminen prosessin aikana on varsin yleistä.

Hyviä avustajia kuvataan samalla tavoin riippumatta siitä, mihin ryhmään he kuuluvat: he ovat helposti saavutettavia, luotettavia, ammattitaitoisia, asiantuntevia, ystävällisiä ja huolehtivia. He tapaavat hakijaa riittävän monta kertaa valmistaakseen tämän turvapaikkapuhutteluun tai suulliseen kuulemiseen. Avustajan osallistumista turvapaikkapuhutteluun kiitellään ja kuvataan siitä olevan henkisen tuen lisäksi konkreettista apua tärkeiden asioiden muistamisessa. Hyvät avustajat keskustelevat hakijan kanssa tehdessään valituksia, antavat heille kopiot kaikista lähettämistään kirjelmistä ja pitävät hakijan ajan tasalla prosessin etenemisestä. He neuvovat myös muista mahdollisuuksista oleskeluluvan saamiseen. Erityisesti yksityisten avustajien osalta mainitaan aktiivisuus hakemusta tukevien asiakirjojen kartoittamisessa ja hankkimisessa.

Myös huonojen kokemusten osalta sekä julkisissa että yksityisissä avustajissa on samankaltaisia piirteitä: Yleinen tyytymättömyyden aihe on se, että avustaja ei ole saavutettavissa, hakija ei pääse tapaamaan häntä niin usein kuin haluaisi eikä välttämättä saa häneen yhteyttä silloinkaan, kun haluaisi toimittaa täydentäviä dokumentteja tai kertoa tilanteensa muutoksesta. Jotkut oikeusavustajat vaikuttavat liian kiireisiltä, eivät ehdi perehtyä hakijan tapauksen yksityiskohtiin, eivät kerro hänelle riittävästi turvapaikkaprosessista eivätkä pidä häntä ajan tasalla tilanteestaan. Kaikki avustajat eivät ole vaikuttaneet ammattitaitoisilta. Joidenkin avustajien kanssa on vaikea kommunikoida, he käyttäytyvät epäystävällisesti, eikä hakija voi luoda heihin luottamuksellista suhdetta. Tapaamisia on myös pidetty ilman tulkkia tai tulkkaus on ollut huonoa. Joissain tapauksissa hakijan saamaa päätöstä koskeva valitus on tehty tapaamatta ja kuulematta hakijaa lainkaan.

Erityisesti julkisia oikeusavustajia ovat koskeneet seuraavat ongelmat: Heillä vaikuttaa olevan varsin korkea kynnys osallistua turvapaikkapuhutteluun; näin ei ole tehty sellaisenkaan hakijan kohdalla, jolla on vakavia terveysongelmia. Eräälle hakijalle on tarjottu valitusvaiheessa niin myöhäistä tapaamisaikaa, että hän on sen vuoksi hakeutunut yksityisen avustajan asiakkaaksi. Oikeusavustaja on kieltäytynyt avustamasta uusintahakemuksen tekemisessä – tapauksessa, jossa hakija sittemmin sai uusintahakemuksensa myönteisen päätöksen suoraan maahanmuuttovirastosta yksityisen avustajan tuella. Eräs hakija on siirretty oikeusaputoimiston sisällä toiselle lakimiehelle kertomatta siitä hänelle eikä hän pysty ottamaan yhteyttä uuteen avustajaansa.

Räikeimmät väärinkäytökset koskevat joitain yksityisiä toimistoja: Eräälle hakijalle on kerrottu kielteisestä hallinto-oikeuden päätöksestä vasta valitusajan umpeuduttua ja valitus on jäänyt tekemättä. Joiltakin hakijoilta on laskutettu lakimiehen palveluista, vaikka hänen olisi pitänyt saada ne maksuttomana oikeusapuna. Eräissä toimistoissa tulkki tai muu avustaja on esiintynyt lakimiehenä. Joissain tapauksissa avustajat on toimineet turvapaikkapuhuttelussa tai hallinto-oikeuden suullisessa kuulemisessa tavalla, joka on ollut haitaksi hakijalle, tai antaneet hakijasta virheellistä tietoa maahanmuuttovirastolle.

Hyvä avustaja on tavoitettavissa ja pitää hakijaa ajan tasalla

Valitustuomioistuimen näkökulmasta ilmeisin virhe, jonka oikeusavustaja voi tehdä, on myöhästyä valituksen tekemisen määräajasta, ja tällaisia tapauksia on ollut. Muita esimerkkejä huonosta avustamisesta ovat tuomarien mukaan valituskirjelmät, jotka eivät ole yksilöllisiä, vaan samalle pohjalle tehtyjä kuin useat muutkin valitukset. Huonossa valituskirjelmässä ei

ole perehdytty päätökseen, josta valitetaan, eikä vedota oikeisiin asioihin. Valitusvaiheessa voi myös paljastua, ettei avustaja ole lankaan tavannut päämiestään.

Jotkut toimistot ja avustajat ovat haalineet liikaa päämiehiä eivätkä ehdi hoitaa heidän avustamistaan kunnolla. Avustajien joukossa on myös yleisesti ammattitaidoltaan hyviä avustajia, jotka eivät kuitenkaan ole perehtyneet kansainväliseen suojeluun eivätkä hallitse sen erityispiirteitä. Maahanmuuttoviraston edustajat kertovat esimerkkejä avustajista, jotka ovat puhuttelussa paikalla, mutta eivät seuraa puhuttelua, vaan torkkuvat tai tekevät muita töitä.

Avustajien toimintaa valvoo valvontalautakunta, jolle on tullut kanteluita ja ilmoituksia kaikkiin ryhmiin kuuluvista avustajista, kuitenkin eniten lupalakimiehistä. Niitä ovat tehneet yksityishenkilöiden lisäksi muun muassa maahanmuuttovirasto ja hallinto-oikeus. Kynnys kantelun ja etenkin viranomaisilmoituksen tekemiseen on kuitenkin varsin korkea ja kantelujen käsittelyprosessi valitusvaiheineen hidas. Valituslautakunnan edustaja arvioi, että sen käsittelyyn tulee vain jäävuoren huippu kaikista tapauksista, joissa avustajan toiminta on ollut moitittavaa. Hallinto-oikeus voi määrätä kelvottoman avustajan esiintymiskieltoon, mutta näin on tehty erittäin harvoin.

Avustajien työn laatuun on pyritty vaikuttamaan edellyttämällä, että yksityisen avustajan tulee olla asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Tällä on onnistuttu karsimaan joitakin ammattitaidottomimpia avustajia, mutta ei kaikkia huolimattomia avustajia, sillä he tai joku heidän toimistossaan voi olla muodollisesti pätevä olematta silti asiantunteva turvapaikka-asioissa tai noudattamatta hyvää asianajajatapaa. Oikeusministeriön maksatustiedoista ilmenee, että tänäkin vuonna 30 eniten palkkioita saaneiden toimistojen joukossa on sekä toimistoja, joista haastattelemillamme turvapaikanhakijoilla on erittäin huonoja kokemuksia tai joiden monet tahot tietävät toimineen moitittavasti, että toimistoja, jotka eivät oman ilmoituksensa mukaan ole erikoistuneita ulkomaalaisasioihin.

Turvapaikanhakijat valitsevat avustajansa yleensä joko vastaanottokeskuksen, muiden turvapaikanhakijoiden tai tukihenkilöiden suositusten perusteella. He eivät kykene arvioimaan eri avustajien kyvykkyyttä tai ammattietiikkaa ja valitsemaan siltä pohjalta mahdollisimman pätevää avustajaa. Niinpä on tärkeää vahvistaa mekanismeja, joilla osaamattomien ja piittaamattomien avustajien toimintaa voisi rajoittaa ja joilla avustajien asiantuntemusta kansainvälisen suojelun asioissa voisi parantaa.

Oikeusministeriö järjestää kansainväliseen suojeluun liittyviä koulutuksia hallinnonalansa henkilökunnalle, julkisille oikeusavustajille, tuomareille ja esittelijöille. Joitain oikeusministeriön koulutuksia on poikkeuksellisesti tarjottu myös yksityisille avustajille, ja UNHCR:n koulutukset on suunnattu myös heille, mutta lähtökohtaisesti heidän odotetaan kouluttautuvan itse. Olisi tärkeää, että myös yksityisille avustajille olisi tarjolla erityiskoulutusta näihin teemoihin ja he kouluttautuisivat aktiivisesti.

Alkuvaiheen oikeusapuun liittyy epätietoisuutta

Selvityksessä on käynyt ilmi, että kaikki turvapaikanhakijat eivät ole tietoisia siitä, että heillä on oikeus saada oikeusapua hallintovaiheessa. Erään haastatellun oikeusavustajan mukaan tällainen käsitys on varsin yleinen turvapaikanhakijoiden keskuudessa: he luulevat, että oikeusapua voi nykyään saada vasta valitusvaiheessa. Samankaltaista tietoa sai UNHCR:n edustaja haastatellessaan turvapaikanhakijoita keväällä 2017: edellisen syksyn lakimuutoksen jälkeen tulleet ajattelivat, ettei lakimieheen kannata edes ottaa yhteyttä ennen maahanmuuttoviraston päätöstä, kun taas aiemmin tulleet pitivät itsestään selvänä sitä, että lakimies on käytettävissä hakuprosessin alusta alkaen.

Yksityiset avustajat raportoivatkin siitä, että heille tulee valitusvaiheessa asiakkaita, jotka eivät ole saaneet oikeusapua ennen sitä. Niin ikään muutama julkisista oikeusaputoimistoista kertoo, että asiakkaat tulevat heille pääasiassa valitusvaiheessa – tämä viittaa siihen, että he eivät ole saaneet lainkaan hallintovaiheen oikeusapua, koska yksityiset avustajat eivät sitä pääsääntöisesti voi antaa.

Oikeusavun tarve on turvapaikkajutuissa kuitenkin poikkeuksellisen suuri, koska hakija ei tunne prosessia eikä luota viranomaisiin, ja koska kyse on perustavanlaatuisista ihmisoikeuksista. Asian voi rinnastaa vakavuudessaan lastensuojeluun, lähisuhdeväkivaltaan, seksirikoksiin ja poliisin rikostutkintaan.

Oikeusaputoimistojen kuvaukset hallintovaiheen oikeusavun sisällöstä vaihtelevat suuresti. Erään oikeusaputoimiston mukaan turvapaikanhakijoille ei edes tulisi tarjota alkuvaiheen oikeusapua, vaan internetissä saatavilla olevat maahanmuuttoviraston ohjeet riittävät. Niukin kuvaus hallintovaiheen oikeusavusta on ”seurataan asian etenemistä”, kun taas erään oikeusaputoimiston vastauksessa selostetaan yksityiskohtaisesti lukuisia asioita, joita alkuvaiheen oikeusapu pitää sisällään. Useimpien oikeusaputoimistojen mukaan siihen kuuluu turvapaikanhakijan tapaaminen ennen maahanmuuttoviraston puhuttelua. Tällöin selvitetään turvapaikkamenettelyn ja puhuttelun kulkua, käydään läpi hakijan turvapaikkaperusteita, kartoitetaan mahdollisia asiakirjoja ja tilataan tarvittaessa lääkärintodistuksia. Lisäksi mainitaan lisätapaamisten tarpeen ja tulkkitoivomuksen selvittämisen. Eräässä vastauksessa painotetaan sitä, että on tärkeää saada turvapaikanhakija luottamaan viranomaisen puolueettomuuteen ja vaitiolovelvollisuuteen, jotta tämä uskaltaisi kertoa puhuttelussa myös arkaluontoisista asioista.¹

Avustaja voi edesauttaa turvapaikkapuhuttelun onnistumista

Turvapaikkapuhutteluun lähes kaikki oikeusaputoimistot raportoivat osallistuvansa harvoin; vain parista oikeusaputoimistosta osallistutaan puhutteluihin melko usein. Yksityisten avustajien osallistuminen puhutteluun vaihtelee. Vaikka monet heistä katsovat, että puhutteluun osallistuminen olisi tarpeen aina, osallistumista rajoittaa se, että lakimuutoksen jälkeen siitä ei makseta palkkiota muuten kuin erityistapauksissa, sen saaminen on epävarmaa ja selviää vasta puhuttelun jälkeen laskutusvaiheessa. Jotkut yksityiset oikeusavustajat ilmoittavatkin lopettaneensa täysin puhutteluihin osallistumisen, kun taas jotkut ilmoittavat osallistuvansa aina kun katsovat sen tarpeelliseksi, vaikka sitten pro bono, omalla kustannuksellaan.²

Laissa on säädetty, että avustajan läsnäolo puhuttelussa kuuluu oikeusapuun silloin, kun turvapaikanhakija on yksintullut alaikäinen henkilö tai se on muuten erityisen painavista syistä tarpeen.³ Eräs oikeusaputoimisto kuitenkin katsoo avustajan osallistumisen turvapaikkapuhutteluun olevan harkinnanvaraista silloinkin, kun hakija on yksintullut alaikäinen, koska tällä on kuitenkin puhuttelussa tukenaan edustaja. Alaikäisten edustajien kokemusten mukaan joidenkin julkisten oikeusavustajien erityisosaaminen lasten avustamisessa on hyvin puutteellista.

Silloin kun turvapaikanhakijalla katsotaan olevan haavoittuvasta asemasta johtuvia tai muita erityistarpeita, hänen tulee saada erityistä tukea turvapaikkamenettelyn aikana.⁴ Haasteena on hakijan erityisen tuen tarpeen tunnistaminen jo ennen turvapaikkapuhuttelua. Oikeusaputoimistojen mukaan tämän mahdollistaa vastaanottokeskuksesta ja tukihenkilöiltä saatu informaatio, mahdollinen lääkärinlausunto, sekä asiakkaan havainnointi ensimmäisen tapaamisen aikana. Joskus tuen tarve selviää kuitenkin vasta turvapaikkapuhuttelussa, jolloin puhuttelu voidaan keskeyttää ja kehottaa tulemaan jatkopuhutteluun avustajan kanssa. Tukihenkilöiden mukaan näin ei kuitenkaan aina tapahdu, vaan haavoittuvassa asemassa oleva hakija on voinut käydä koko hakemusprosessin läpi ilman että hänen erityisen tuen tarvettaan on tunnistettu.

Turvapaikkapuhutteluun osallistuminen on asianajaja-avustajien mielestä lähtökohtaisesti tarpeellista muidenkin hakijoiden kohdalla siksi, että asiakkaat pelkäävät puhua viranomaisille, tulkauksessa on usein ongelmia, asiakkaat eivät ymmärrä kysymyksiä eivätkä tiedä, mitkä asiat ovat oleellisia, vaikka heitä olisikin valmisteltu puhutteluun. Puhuttelutilanne on hakijalle erittäin stressaava ja hän voi sen vuoksi unohtaa asioita tai kertoa niistä tavalla, jota maahanmuuttovirasto ei pidä johdonmukaisena ja yksityiskohtaisena. Tällaisessa tilanteessa avustaja, johon hakija luottaa, voi rauhoittaa hakijaa ja auttaa häntä muistamaan asioita, joita on aiemmin tuonut ilmi tavatessaan oikeusavustajaa.

Avustajat osallistuvat turvapaikka- puhutteluun aiempaa harvemmin

Koska puhuttelun sisältö on kaikkein keskeisin päätöksenteon kannalta, tulisi jokaisella olla mahdollisuus siihen, että avustaja asianmukaisella tavalla voisi esittää tarkentavia kysymyksiä tutkittavalle ja siten vähentää väärinymmärtämisen vaaraa sekä auttaa hakijaa varmistamaan sen, että hänen esiin tuomansa asiat on kirjattu pöytäkirjaan oikein, kuvaavat asianajaja-avustajat.

Erityisen tarpeellista puhutteluun osallistuminen on asianajajien näkemysten mukaan silloin, kun hakija joutuu kertomaan traumaattisista tapahtumista, kun hänen kokemustensa kokonaisuutta on vaikea hahmottaa tai kun hänellä on useita kumulatiivisia turvapaikkaperusteita. Myös silloin, kun hakijalla on laajasti asiakirjanäyttöä, katsotaan, että oikeusavustaja on tarpeen, jotta se tulisi riittävän perusteellisesti käsiteltyä. Myös uusintahakemusta seuraavaan puhutteluun on tärkeää osallistua, mikäli ensimmäisen hakemuksen käsittelyssä ei kaikkea ole selvitetty tai kerrottu.

Haastatteluissa on tuotu esiin, että henkilön, joka tukee hakijaa puhuttelussa, ei välttämättä tarvitsisi olla lakimies, vaan esimerkiksi psykologisen, sosiaalialan tai kielitieteellisen koulutuksen saanut henkilö voisi toimia tässä roolissa vähintään yhtä hyvin. Maahanmuuttovirastolla on kuitenkin varsin kielteisiä kokemuksia puhutteluissa läsnä olleista tukihenkilöistä, jotka eivät viraston näkemyksen mukaan ole ymmärtäneet rooliaan puhuttelussa eivätkä ole rauhoittaneet, vaan kärjistäneet tilannetta. Viraston edustajan mukaan on parempi, että puhuttelussa on läsnä ammattitaitoinen lakimies kuin maallikkoavustaja. Hakijat ovat kuitenkin usein pyytäneet puhutteluun tuekseen muita tukihenkilöitä juuri sen vuoksi, että lakimiehet osallistuvat puhutteluihin aiempaa harvemmin, mihin on myös lainmuutoksella ohjattu.

Haastatellut maahanmuuttoviraston edustajat katsovat, että taitava, virkavastuulla toimiva puhuttelija selvittää turvapaikkahakemuksen perusteet puhuttelussa perusteellisesti ilman että siihen tarvitaan avustajaa, ellei hakija ole traumatisoitunut. Puhuttelupöytäkirjoja lukeneet avustajat ja hallinto-oikeustuomarit kuitenkin toteavat, että puhuttelujen laatu vaihtelee. Joskus pöytäkirjat ovat aivan liian niukkoja ja niistä ilmenee, että hakijalle ei ole tehty lisäkysymyksiä, jotka olisivat olleet tarpeen asian selvittämiseksi riittävän perusteellisesti.

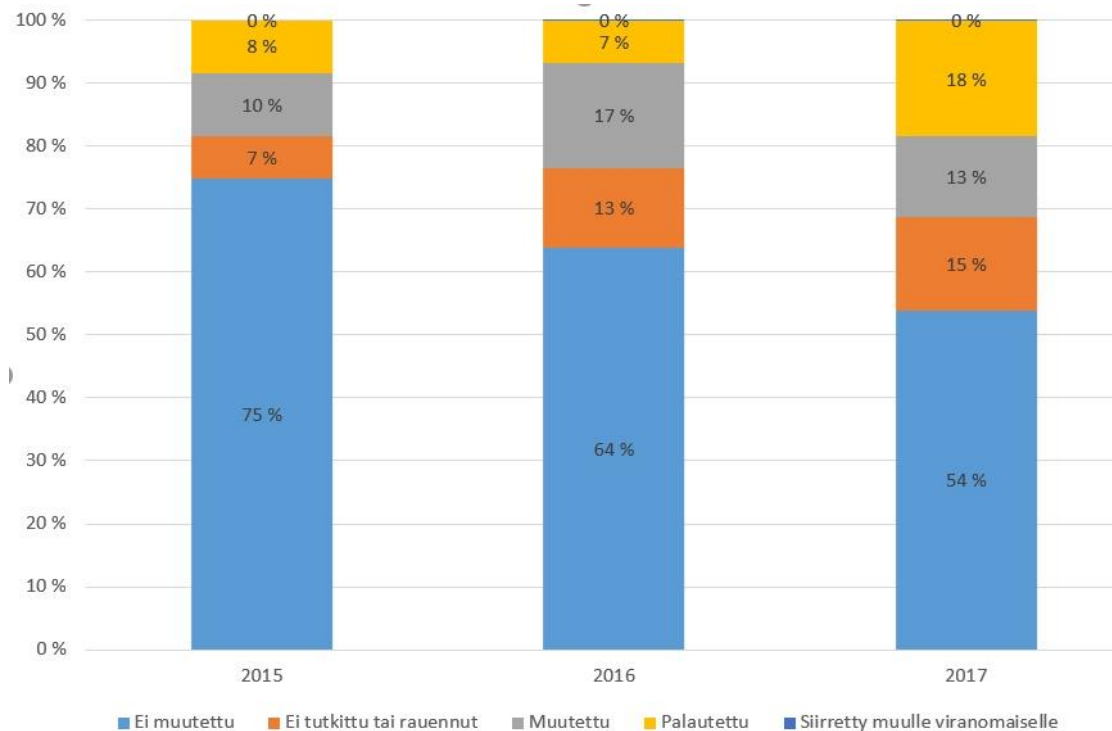
Jos hakijan oikeusavustaja ei ole läsnä turvapaikkapuhuttelussa, hänen täytyy käyttää aikaa puhuttelupöytäkirjan tarkistamiseen ja mahdollisten virheiden tai puutteiden oikaisemiseen jälkikäteen. Tästä syystä osa yksityisistä oikeusavustajista katsoo, että on tehokkaampaa olla läsnä puhuttelussa, jolloin voi ehkäistä ja korjata mahdolliset virheet saman tien.

Etupainotteinen turvapaikkaprosessi on kaikkien etu

Kaikki haastattelemani tahot ovat yhtä mieltä siitä, että on sekä oikeusturvan kannalta parasta, että turvapaikkaprosessin kannalta tehokkainta, että turvapaikanhakijan syyt hakea turvapaikkaa selvitetään perusteellisesti prosessin ensimmäisessä vaiheessa, maahanmuuttovirastossa. Jos hallinto-oikeus katsoo, ettei hakijan turvapaikkaperusteita ole riittävästi selvitetty turvapaikkapuhuttelussa, tai jos valitusvaiheessa ilmenee uusia perusteita, tuomioistuimien muuttaa maahanmuuttoviraston päätöstä tai palauttaa hakemuksen maahanmuuttoviraston käsiteltäväksi. Tällöin hakemuksen käsittelyyn kuluu enemmän aikaa ja eri tahojen työaikaa.

Hallinto-oikeuksien maahanmuuttovirastoon palauttamien tapausten määrä on lisääntynyt viime vuosina, kuten seuraavan sivun kuviosta ilmenee.

KUVIO 2 Hallinto-oikeuksien ratkaisut turvapaikka-asioissa vuosina 2015-2017

Osa uusista perusteista voisi tulla esiin jo maahanmuuttoviraston puhuttelussa, mikäli olosuhteet olisivat optimaaliset hakijan kannalta. Tämä on tärkeää myös hakijalle, koska sitä, ettei hän ole tuonut kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja esiin jo ensimmäisessä puhuttelussa pidetään helposti hänen uskottavuuttaan heikentävänä.

Mikä on oikeusavun merkitys turvapaikkahakemusten optimaalisen käsittelyn kannalta ensimmäisessä vaiheessa? Avainasia turvapaikkapuhuttelussa on, että turvapaikanhakija osaa ja uskaltaa tuoda siinä esiin kaikki asiat, jotka ovat merkityksellisiä kansainvälisen suojelun tarpeen arvioimisessa. Avustaja voi vahvistaa turvapaikanhakijan luottamusta siihen, että hän voi puhua asioistaan avoimesti maahanmuuttoviraston puhuttelijalle. Tämä edellyttää sitä, että avustaja on itse saavuttanut turvapaikanhakijan luottamuksen. Hän on tässä lähtökohtaisesti viranomaista paremmassa tilanteessa, koska hänen rooliinsa kuuluu olla asiakkaansa puolella. Luottamuksen saavuttamisen kannalta on kuitenkin olennaista, että hakija tuntee, että häntä kuunnellaan ja kunnioitetaan ja että oikeusavustaja käyttää riittävästi aikaa hakijan kanssa keskustelemiseen ennen turvapaikkapuhuttelua.

Uusia haasteita riittävän oikeusavun antamiselle ennen turvapaikkapuhuttelua tuo se, että maahanmuuttovirasto on alkanut tehdä puhutteluja huomattavasti aiempaa nopeammin sen vuoksi, että maahanmuuttovirastolle säädettiin kesäkuussa 2018 kuuden kuukauden määräaika päätöksen tekemiseen hakemuksen jättämisestä lukien.⁵ Vastaanotokeskusten mukaan kutsu puhutteluun on voinut tulla jo viikon kuluttua maahan saapumisesta ja 1-3 viikkoa on tavanomainen aika puhuttelun järjestämiseen uusille hakijoille. Näin lyhyessä ajassa on erittäin vaikeaa ehtiä järjestää hakijalle alkuinfon lisäksi tapaaminen oikeusavustajan kanssa sekä tulkkaus.

Vaikka turvapaikkahakemusten ripeä käsittely on kaikkien etu, niiden järjestämisessä on kuitenkin huomioitava, että turvapaikanhakijan on ehdittävä valmistautua puhutteluun hyvin, muuten vaarannetaan puhuttelun onnistuminen, jolloin hakemuksen käsittely vaikeutuu ja painottuu valitustuomioistuimeen.

Lyhennetyt valitusajat vaarantavat oikeusturvan

Yksikään haastatelluista asianosaisista ja asiantuntijoista – etenkin hallinto-oikeuksien tuomarit - ei näe lyhennettyjen valitusaikojen tuottavan mitään hyötyä turvapaikkaprosessissa. Valitusvaihe kestää kokonaisuudessaan niin pitkään, että yhden viikon ajansäästö valitusta tehtäessä ei ole missään suhteessa kokonaisuuteen.

Sen sijaan lyhennetty valitusaika vaikeuttaa valituksen tekemistä: Hakijan tapaamisen järjestäminen voi olla hankalaa, sillä hänet on todennäköisesti siirretty toiselle paikkakunnalle transit-vastaanottokeskuksesta. Tämän vuoksi hakija joskus vaihtaa avustajaan, joka on tavattavissa uudella asuinpaikkakunnalla. Entisen avustajasuhteen jatkuessa valituksesta keskustellaan joskus tapaamisen sijasta puhelimitse.

Julkisen oikeusavustajat kokevat toimintansa suunnittelun kannalta hankalaksi sen, että turvapaikanhakija-asiakkaan valituksen kiireellisyden vuoksi hänelle on raivattava aikaa kalenterista muiden asiakkaiden kustannuksella. Julkiset oikeusaputoimistot joutuvatkin joskus kehottamaan turvapaikanhakijaa hakeutumaan yksityisen avustajan asiakkaaksi tässä vaiheessa. Henkilö saattaa valitusvaiheessa siirtyä yksityisen avustajan asiakkaaksi myös omasta halustaan.

Uuden avustajan löytämisessä on kiire. Lisäksi yksityinen avustaja tarvitsee valitusvaiheessa aiempaa enemmän aikaa sen vuoksi, että hänen täytyy perehtyä asiakkaan tapaukseen alusta lähtien, toisin kuin alkuvaiheesta tutun asiakkaan kanssa. Niin yksityisen kuin julkisen avustajan täytyy myös järjestää tapaamiseen tulkki.

Hallinto-oikeuksissa valitusajan kiire näkyy sillä tavoin, että heille toimitetaan blanco-valituksia, joihin toimitetaan jälkikäteen lisäselvityksiä. Tästä aiheutuu hallinnollista vaivaa valitus-tuomioistuimelle. Valituksia on tehty myös myöhässä, ja korkein hallinto-oikeus on tehnyt menetetyt määrääjän palautuksia, koska katsoo, että valitusmahdollisuus kuuluu vähimmäisoikeusturvaan.

Suulliset kuulemiset hallinto-oikeuksissa ovat selvästi lisääntyneet vuodesta 2017 alkaen. Tämä on hyvä asia oikeusturvan varmistamisen kannalta, mutta merkitsee lisätyötä niin tuomareille kuin oikeusavustajalle. Suulliseen kuulemiseen osallistumisesta on pääsääntöisesti maksettu korotettu palkkio oikeusavustajille. Aiemmasta poiketen lainmuutoksen jälkeen ei ole kuitenkaan korvattu matka-aikaa. Tämä on koettu ongelmaksi erityisesti niissä hallinto-oikeuksissa, joihin oikeusavustajat usein matkustavat kaukaa. Hallinto-oikeuksissa on jouduttu vastailemaan entistä enemmän korvauksia koskeviin kyselyihin ja havaittu vastahakoisuutta paikan päälle tulemiseen. On jopa herännyt kysymys siitä, jättävätkö oikeusavustajat vaatimatta suullista käsittelyä sen vuoksi, että eivät halua matkustaa kuulemiseen, koska katsovat siitä saatavan korvauksen liian pieneksi.

Yksityiset avustajat pitävät palkkioita kohtuuttoman pieninä

Hallituksen maahanmuuttopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti turvapaikanhakijoille myönnettävän oikeusavun palkkioperusteet muutettiin tuntilaskutuksen sijaan asiakohtaisiksi syyskuussa 2016. Asiakohtaisten palkkioiden määrästä säädettiin valtioneuvoston asetuksella.⁶ Kiinteiden palkkioiden taso määriteltiin aiemmin maksettujen tuntiperusteisten palkkioiden keskitasolle. Tämä merkitsee lähtökohtaisesti sitä, että tavanomaista vähemmän aikaa vievistä tapauksista on mahdollista saada aiempaa suurempi korvaus. Sen sijaan tavanomaista työläämmistä tapauksista tai perusteellisemmasta avustamisesta saatava korvaus on aiempaa pienempi.

Turvapaikka-asioita hoitavien asianajajien enemmistö arvioi, että kiinteiden palkkioiden aikana maksetut korvaukset ovat pienentyneet huomattavasti niin hallintomenettelyvaiheessa kuin hallinto-oikeudessakin, korkeimmassa hallinto-oikeudessa sen sijaan pikemminkin hieman kuin huomattavasti.⁷ Oikeusministeriön maksatustietojen perusteella keskimääräiset palkkiot ovat pienentyneet valitusvaiheessa hieman: vuonna 2015 keskimääräinen palkkio oli 807 euroa, vuonna 2017 puolestaan 763 euroa.² Hallintovaiheessa maksetut palkkiot ovat

² Luvussa mukana sekä hallinto-oikeuksien että korkeimman hallinto-oikeuden maksamat palkkiot.

pienentyneet selvästi: vuonna 2015 keskimääräinen palkkio oli 833 euroa, vuonna 2017 sen sijaan 692 euroa.

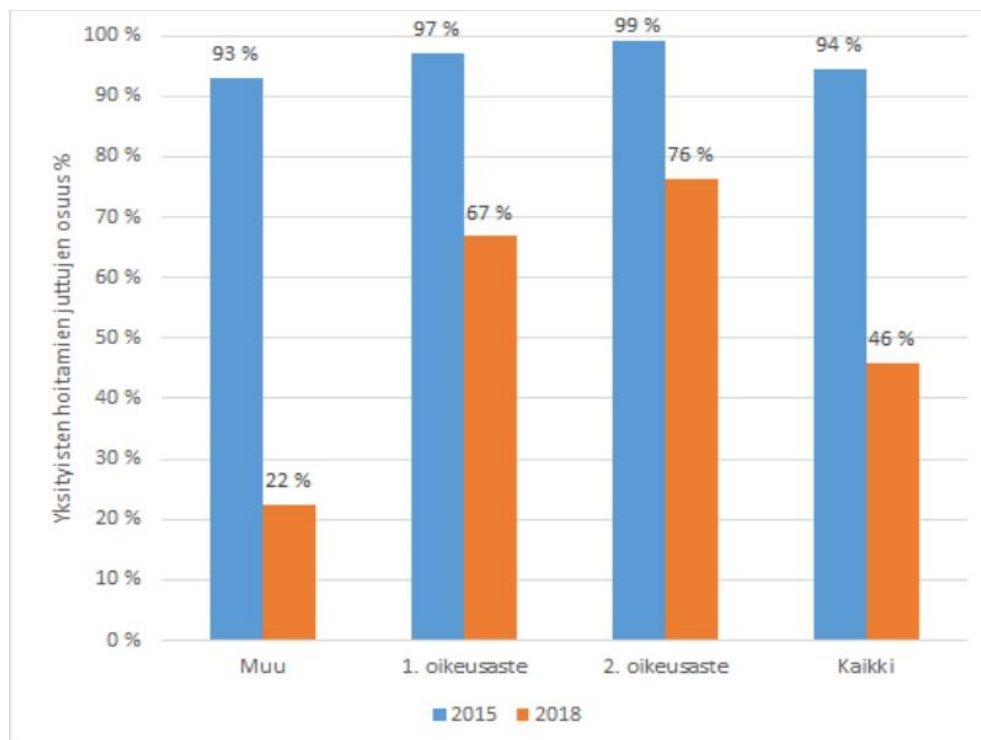
90% asianajajaliiton kyselyyn vastanneista asianajajista katsoo, ettei asiakkoittainen palkkio korvaa asian hoitamisen vaatimaa työmäärän tuntiperusteiseen laskutukseen verrattuna. Osa asianajajista (10 vastaajista) ilmoittaa lakaneensa hoitamasta turvapaikka-asioita kohtuuttoman alhaisten palkkioiden vuoksi. Niiden, jotka edelleen hoitavat turvapaikka-asioita (vastaajista 7 pääasiallisesti, 44 satunnaisesti), on kompensoitava niitä hoitamalla muita asioita, joista saadut korvaukset ovat parempia. Kun yleisesti oikeusavusta maksettava tuntikorvaus jo on huomattavasti alemmalla tasolla kuin asianajajan normaali tunti-laskutus, ja kun turvapaikka-asioissa ei edes voi laskuttaa kaikkea asian hoitamiseen kuluva-aikaa, yksityisten lakimiesten täytyy laskea tarkkaan, minkä verran turvapaikanhakijoita heillä on varaa ottaa asiakkaiseen. Ne, jotka edelleen haluavat hoitaa turvapaikka-asioita yhtä perusteellisesti kuin aiemmin, tekevät työtä osittain pro bono -periaatteella, ilman korvausta.

Palkkioasetukseen tehtiin lokakuussa 2018 muutos, joka mahdollistaa palkkion vahvistamisen säädettyjä euromääriä suurempana tai pienempänä, jos erityiset syyt sitä vaativat. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tavanomaista laajempi ja pitempi suullinen käsittely hallintotuomioistuimessa tai asian erityispiirteiden edellyttämä on poikkeuksellisen suuri työpanos.⁸ Muutoksen vaikuttimena oli korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu, jonka mukaan asetuksessa säädetty palkkio oli ristiriidassa oikeusapulain 17 a §:n kanssa, jossa säädetään, että yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen asiakkoittainen palkkio.⁹ Asetuksen muutoksen merkitys käytännössä riippuu siitä, miten yleisesti maksatuksista päättävät tahot alkavat käyttää poikkeamismahdollisuutta.

Avustajilla on aikapulaa

Tällä hetkellä julkisten ja yksityisten avustajien antama oikeusapu turvapaikanhakijoille jakautuu melko tasan. Julkisten oikeusavustajien työpanos kuitenkin painottuu hallintovaiheeseen, kun taas yksityiset avustajat hoitavat edelleen yli 2/3 valitusvaiheen oikeusavusta.

KUVIO 3: Yksityisten avustajien hoitaman oikeusavun osuus prosessin eri vaiheissa 2015-2018

Oikeusaputoimistot raportoivatkin, etteivät aina pysty ottamaan asiakkaakseen heille valitusvaiheessa pyrkiviä turvapaikanhakijoita, vaan kehottavat heitä hakeutumaan yksityiselle puolelle. Hallintovaiheessa oikeusaputoimistot antavat ohjauksia yksityisille avustajille harvoin,

erityisesti loma-aikoina ja henkilövaihdoksien aiheuttamissa kiiretilanteissa. Turvapaikanhakijoiden ja heidän tukihenkilöidensä sekä vastaanottokeskusten mukaan julkisista oikeusaputoimistoista on vaikea saada aikaa nopeasti tilanteissa, joissa se olisi tarpeen, kuten silloin, kun kutsu turvapaikkapuhutteluun on tullut lyhyellä varoitusaajalla tai on tarpeen hakea kääntökyksen täytäntöönpanokieltoa.

Vastaanottokeskusten työntekijät ja turvapaikanhakijoiden tukihenkilöt kertovat, että hakijoiden on ajoittain vaikea saada aika avustajalle ajoissa. Valitusvaiheessa on erittäin kiire löytää uusi avustaja, mikäli aiempi asiakassuhde ei jatku tai avustajaa ei ole lainkaan ollut hallinto-vaiheessa. Myös maahanmuuttoviraston nopeutunut puhutteluaikataulu aiheuttaa painetta ja vastaanottokeskusten mukaan jotkut hakijat ovat joutuneet menemään puhutteluun ennen kuin ovat tavanneet oikeusavustajaa.

Tällä hetkellä uusien hakijoiden määrä on poikkeuksellisen pieni. Todennäköistä on, että määrä on tulevina vuosina jonkin verran tai mahdollisesti paljonkin suurempi. Julkiset oikeusaputoimistot eivät pysty hoitamaan merkittävästi enempää turvapaikanhakija-asiakkaita kuin tällä hetkellä. Nytkin ne raportoivat, että turvapaikanhakijoiden asioiden hoitaminen vaatii enemmän aikaa kuin useimpien muiden asiakkaiden eikä normaali työaika aina riitä niiden hoitamiseen. Erään oikeusaputoimiston vastauksessa todetaankin, ettei ole realistista, että julkiset oikeusavustajat hoitavat kaikki turvapaikanhakija-asiakkaat.

Sen vuoksi on huolehdittava siitä, että turvapaikka-asioiden hoitaminen on edelleenkin houkuttelevaa tai edes mahdollista myös yksityisille avustajille. Tällä hetkellä heidän – varsinkin päteviksi tiedetyt – eivät voi ottaa vastaan kaikkia asiakkaikseen pyrkiviä, vaan avustamistyö on osittain vapaaehtoisten tukihenkilöiden varassa. Nämä saattavat käyttää paljonkin aikaa tekemällä avustavaa esityötä, ja siitä saattaa jopa riippua se, ottaako lakimies hakijaa asiakkaikseen vai ei. Samaan aikaan tukihenkilöt ovat stressaantuneita ja tietoisia siitä, etteivät ole päteviä antamaan oikeusapua, vaan katsovat, että järjestelmän pitäisi toimia niin, ettei heidän apuaan tarvita.

Myös vastaanottokeskukset joutuvat antamaan sellaista turvapaikkaprosessin eri vaiheisiin liittyvää neuvontaa, joihin heillä ei mielestään ole kompetenssia, vaan joissa tarvittaisiin oikeusavustajaa. Tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa vastaanottokeskuksessa asuva hakija saa tiedoksi maahanmuuttoviraston kielteisen päätöksen, jota heillä on tarve välittömästi käydä läpi, ja saada neuvoja jatkovaihtoehtoista. Pitkän turvapaikkaprosessin aikana hakijoilla on monenlaista omaan tilanteeseensa liittyvää tiedon tarvetta ja ellei avustajaan voi olla yhteydessä aina tarvittaessa, kysymykset osoitetaan niille, jotka ovat paikalla. Oikeusavustajat kokevat matalan kynnyksen yhteydenpidon vaikeaksi sen vuoksi, että tiedonvaihtoon tarvitaan yleensä tulkkausta. Erityisen tyytyväinen haastattelemistamme turvapaikanhakijoista onkin henkilö, jonka avustaja puhuu hänen äidinkieltään.

Matalan kynnyksen neuvontaa ovat tarjonneet myös erilaiset hankkeet ja järjestöt, joiden tehtävänä on usein laaja-alaisempi maahanmuuttaneiden tukeminen, mutta jotka ovat maallikkoavustajien tapaan perehtyneet turvapaikka-asioihin ja pystyvät välittämään tietoa asiakkaidensa ja lakimiesten välillä.

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Oikeusavun saaminen heti turvapaikkahakemuksen jättämisen jälkeen on turvattava. Hakijalla on oikeus oikeusapuun koko prosessin ajan, ja hyvä oikeusapu hallintovaiheessa edesauttaa asioiden perusteellista selvittämistä maahanmuuttovirastossa tehostaen prosessia kokonaisuudessaan.^{3 10} Eri viranomaisten ja avustajien käsitystä siitä, mitä hallintovaiheen oikeusapu pitää sisällään olisi syytä yhtenäistää.

Maahanmuuttoviraston nopeutunut puhutteluaiakataulu edellyttää sitä, että hakija saa yleistä oikeudellista neuvontaa ja henkilökohtaista oikeusapua hyvin pian maahantulonsa jälkeen voidakseen valmistautua puhutteluun. Maahanmuuttoviraston ja oikeusministeriön tulisi yhdessä luoda menettely, joka takaa oikeusavun saamisen ennen puhuttelua ja tarvittaessa sen aikana. Avustajan kynnys osallistua puhutteluun ei saisi olla liian korkealla.

Turvapaikka-asioita hoitavien avustajien riittävä määrä on turvattava. Julkisten oikeusaputoimistojen resurssit eivät riitä kaikkien turvapaikanhakijoiden avustamiseen. Sen vuoksi on huolehdittava siitä, että myös yksityiset lakimiehet ovat edelleen halukkaita avustamaan turvapaikanhakijoita. Se edellyttää avustamiseen käytettävän työajan ja kulujen korvaamista tämänhetkistä kohtuullisemmalla tasolla.

On kehitettävä nykyistä tehokkaampia keinoja turvapaikanhakijoita avustavien lakimiesten pätevyyden ja huolellisuuden varmistamiseen. On syytä pohtia, voisiko turvapaikka-asioissa avustavilta lakimiehiltä edellyttää osoitusta perehtyneisyydestä kansainvälisen suojelun kysymyksiin. Vähintäänkin pitäisi informoida hakijoita nykyistä paremmin siitä, mitä oikeusavustajan tehtäviin kuuluu, jotta he eivät joutuisi hyväksikäytön kohteeksi. Hakijoita olisi myös avustettava valituksen tekemisessä moitittavasti toimineista oikeusavustajasta.

Valitusajat hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen on palautettava normaalipituiseksi. Niiden lyhentäminen ei ole lyhentänyt valitusprosessia kokonaisuudessaan. Sen sijaan se on vaikeuttanut valitusten tekemistä turvapaikkapäätöksistä ja vaarantanut turvapaikanhakijoiden oikeusturvan. Ei ole hyvän hallinnon eikä yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista, että valitusajat ovat yhdessä asiaryhmässä lyhyempiä kuin muissa.

Viitteet

¹Vastaukset Siirtolaisuusinstituutin kyselyyn julkisille oikeusaputoimistoille. Lokakuu 2018.

² Vastaukset Asianajajaliiton välittämään kyselyyn turvapaikka-asioita hoitaville asianajajille. Lokakuu 2018.

³ Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301, 9 §.

⁴ Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (vastaanottolaki) 17.6.2011/746, 6 §.

⁵ Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301, 98 a §.

⁶ Valtioneuvoston asetus 1.9.2016/761.

⁷ Vastaukset Asianajajaliiton välittämään kyselyyn turvapaikka-asioita hoitaville asianajajille. Lokakuu 2018.

⁸ Oikeusministeriö: Esitys oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2008) 7a §:n muuttamiseksi. 17.9.2018; Valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 a §:n muuttamisesta. Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2018.

⁹ Korkein hallinto-oikeus. Vuosikirjapäätös KHO:2018:95. Julkaistu 29.6.2018.

¹⁰ SM (2011). Kansainvälistä suojelua hakevalle annettava oikeudellinen neuvonta ja oikeusapu. Maahanmuutto. Sisäasiainministeriön julkaisuja 12/2011; OM (2012). Kansainvälistä suojelua hakevien yksilölliset palvelut. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 67/2012.

³ Hallintovaiheessa annettavan oikeusavun tärkeyttä oikeusturvan ja tehokkaan päätöksenteon varmistamisessa painottivat myös kaksi poikkihallinnollista työryhmää, jotka valmistelivat hallintovaiheen oikeusavun siirtämistä sisäasiainministeriöltä oikeusministeriön vastuulle vuonna 2013. (SM 2011, 26, 29; OM 2012, 15–19.)

Lisälukemista

Selvitys on osa VN TEAS -hanketta [Kohti yhdenvertaisia ja laadukkaita oikeusapupalveluita](#), jonka loppuraportti julkaistaan lokakuussa 2019.

Lisätietoja:

Erikoistutkija, VTT Outi Lepola on tutkinut 1990-luvulta alkaen Suomen maahanmuuttopoliitikkaa ja tehnyt useita turvapaikanhakijoita koskevia tutkimuksia ja selvityksiä.
Lisätietoja: outi.lepola@utu.fi ja <http://www.migrationinstitute.fi/fi/staff/outi-lepola>

Tutkimusavustajat VTM Lucas Cardiell, BA (Hons) Liban Ismail ja Zabihullah Nikzad.

Kohti yhdenvertaisia ja laadukkaita oikeusapupalveluita -hanke toteutetaan osana valtioneuvoston vuoden 2018 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja:

Hallitusneuvos Merja Muilu
Oikeusministeriö, merja.muilu@om.fi

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA
www.tietokayttoon.fi